

Katri Hämeen-Anttila

FaT

Tutkimus- ja kehittämisspäälikkö, Fimea

Päivi Kiviranta

FT

Kehittämissuunnittelija, Fimea

Lääkkeiden käyttäjät kokevat sähköisen lääketiedon käytön helpoksi

Lääkeinformaatioverkoston Lääkeinformaatiota lääkkeiden käyttäjille -työryhmä toteutti tutkimuksen sähköisen lääketiedon tarpeista ja tiedonlähteiden käytöstä syksyllä 2017. Tutkimus oli jatkoa vuonna 2014 toteutetulle kyselylle lääkkeiden käyttäjien käyttämistä lääkeinformaation lähteistä.

Lääketietokeskuksen teknisesti toteuttamaan kyselyyn vastasi yhteensä 1 014 suomalaista, joista 86 % (n = 857) oli naisia ja 46 % (n = 466) kuului johonkin potilasjärjestöön. Vastaajista 84 % (n = 840) tarvitsi jotakin säännöllistä lääkärin määräämää lääkettä, tyypillisimmin sydän- ja/tai verisuonitautien, tuki- ja liikuntaelinsairauksien sekä kilpirauhassairauksien hoitoon. Suurimmalla osalla vastaajista oli käytössään itsehoitolääkkeitä joko säännöllisesti (23 %, n = 228) tai satunnaisesti (63 %, n = 633).

Useimmat tunsivat lääkehoitonsa tavoitteet, vain harvalla oli ajantasainen lääkityslista

Vastaajista 92 % (n = 816) tunsivat kaikkien käyttämiensä reseptilääkkeiden tavoitteet ja 7 % (n = 61) joidenkin käyttämiensä reseptilääkkeiden tavoitteet. Vain 1 % (n = 11) vastaajista

ilmoitti, ettei tiedä reseptilääkehoidonsa tavoitetta, mutta haluaisi tietää.

Ainoastaan 17 %:lla vastaajista (n = 172) oli käytössään lääkityslista kaikista käytössä olevista lääkkeistä ja 17 %:lla (n = 167) lääkityslista oli ainoastaan reseptilääkkeistä. Tulos on linjassa aikaisempien tutkimusten kanssa. Esimerkiksi Fimean Lääkebarometri 2017 -tutkimukseen vastanneesta 21 %:lla oli ajantasainen lääkityslista ja hieman useammalla säännöllisesti lääkkeitä käyttävällä (24 %) tai pitkäaikaissairautta sairastavalla (30 %).

Lääkityslistaa käyttävät vastaajat (n = 339) ilmoittivat käyttävänsä tyypillisimmillään sähköistä (esim. laakekortti.fi tai Omakanta, 44 %, n = 148), paperista tai pahvista (29 %, n = 95) tai tekstitiedostossa (esim. Word-dokumentti tai vastaava, 18 %, n = 61) olevaa lääkityslistaa. 66 %

kaikista vastaajista (n = 668) ilmoitti, että ei käytä lainkaan lääkityslistaa. Omakantaa oli käyttänyt 91 % (n = 924) vastaajista.

Sähköisen lääketiedon käyttö koetaan helpoksi

Vastaajista 81 % (n = 811) koki, että lääkkeisiin liittyvän sähköisen tiedon hyödyntäminen on helppoa tai melko helppoa. Vaikeaksi sen koki ainoastaan 1 % (n = 10). Sähköistä lääketietoa tarvittiin erityisesti uutta lääkettä aloitettaessa, epäiltäessä lääkkeen haittavaikutuksia, kun läheinen sai uuden lääkkeen, pakkausselosteen herättäessä kysymyksiä sekä silloin, jos mediassa oli ollut lääkeaiheinen uutinen, joka oli herättänyt kiinnostuksen (**taulukko 1**). Vastaavat tilanteet korostuivat myös vuonna 2014 toteutetussa potilaille suunnatussa kyselyssä, jossa selvitettiin lääketiedon tarvetta mistä tahansa lähteestä.

Verkkoon toivotaan lisää muun muassa potilasohjeita

Vastaajia pyydettiin valitsemaan listalta, millaisia sähköisen lääketiedon muotoja he toivoisivat lisää. Eniten toivottiin lisää sähköisiä potilasohjeita, terveydenhuollon ammattilaisten ylläpitämiä kysymys- ja vastauspalveluja internetiin, älypuhelimiin ladattavia sovelluksia ja internetin tietokantoja, esimerkiksi sovellusta, jossa pystyisi selvittämään, voiko vaivan hoitaa kotona vai onko syytä mennä lääkäriin (taulukko 2).

Terveydenhuollon ammattilaisten näkyvyyttä ja aktiivisuutta internetissä ja sosiaalisessa mediassa tulisi lisätä.

Nykyisin tarjolla olevista sähköisistä lääketiedon lähteistä parhaiten tarpeita palveleviksi koettiin Terveyskirjasto (56 %, n = 569), viranomaisten verkkosivut (51 %, n = 519) ja Lääketietokeskuksen www.laakeinfo.fi-sivusto (37 %, n = 377).

Nyt toteutetussa tutkimuksessa selvitettiin ainoastaan sähköisen lääketiedon tarpeita ja käyttöä. Esimerkiksi vuonna 2014 toteutetun, potilaille suunnatun kyselyn mukaan tervey-

Taulukko 1. Tilanteet, joissa tarvitaan sähköistä lääketietoa (n = 1 014).

Tilanne	% (n)
Aloitan uuden lääkkeen käytön.	57 (577)
Epäilen lääkkeeni aiheuttavan haittavaikutuksia.	51 (517)
Läheiseni saa uuden lääkkeen.	40 (402)
Luen pakkausselostetta, ja se herättää kysymyksiä.	40 (401)
Mediassa on lääkeaiheinen uutinen, joka herättää kiinnostukseni.	40 (393)
Käyttämäni lääke ei tunnu sopivan minulle.	32 (317)
Minulla on ollut aiemmin käytössä lääkkeitä, ja olen aloittanut uuden lääkkeen käytön.	26 (257)
Valitsen itsehoitolääkettä (esim. verkkoapteekista).	23 (230)
Käyn lääkärin vastaanotolla seurantakäynnillä pitkäaikaissairauteni vuoksi.	18 (180)
Etsin sopivaa lääkehoitoa oireeseen, jota minulla ei ole ollut aikaisemmin.	17 (166)
Etsin sopivaa lääkehoitoa oireeseen, josta kertominen tuntuisi kiusalliselta.	9 (88)
Jokin muu tilanne	7 (73)
En halua lääketietoa sähköisesti missään tilanteessa.	4 (42)

denhuollon ammattilaiset ja pakkausseloste ovat internetiä käytetympiä lääketiedon lähteitä. Internetin ja erilaisten sovellusten käyttö tulee kuitenkin varmasti lisääntymään tulevaisuudessa. Terveydenhuollon ammattilaisten näkyvyyttä ja aktiivisuutta internetissä ja sosiaalisessa mediassa tulisi lisätä. ●

Taulukko 2. Muotoja, joissa sähköistä lääketietoa toivotaan lisää (n = 1 014).

Sähköisen lääketiedon muoto	% (n)
Potilasohje	53 (510)
Terveydenhuollon ammattilaisten ylläpitämä kysymys- ja vastauspalvelu internetissä	45 (435)
Älypuhelimeen ladattavissa oleva sovellus	40 (386)
Internetin tietokanta	39 (377)
Internetin sovellus, jonka avulla voisi selvittää, voiko vaivan hoitaa kotikonstein	38 (369)
Terveydenhuollon ammattilaisten ylläpitämä sähköpostipalvelu	21 (435)
Ohjevideo	16 (156)
Joku muu	4 (39)

KIRJALLISUUTTA

- Hämeen-Anttila K, Lääkeinformaatiota lääkkeiden käyttäjille -työryhmä. Lääketiedon tarpeet ja lähteet – väestökysely lääkkeiden käyttäjille. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 2/2014. Fimea 2014.
- Hämeen-Anttila K, ym. Internet as a source of medicines information (MI) among frequent internet users. Res Social Adm Pharm 2018; 14(8):758–764.
- Kansallinen lääkeinformaatioverkosto. Lääkeinformaatiota lääkkeiden käyttäjille -työryhmä. www.innokyla.fi
- Tiedolla järkevään lääkkeiden käyttöön. Lääkeinformaatio toiminnan nykytila ja strategia vuoteen 2020. Fimea Kehittää, Arvioi ja Informoi -julkaisusarja 1/2012. Fimea 2012.

